

FORUM

ZET DE NOORDSE WOELMUIS UIT!

Dennis Wansink

De inventarisaties van Maurice La Haye en Alexandra Haan en van de Zoogdierenwerkgroep Overijssel hebben duidelijk gemaakt dat de noordse woelmuis niet meer in Noordwest-Overijssel voorkomt (La Haye & Haan, 1998; Bode e.a., 1999). Samen met de resultaten van de inventarisaties in Friesland (Martens, 1995; Mulder & Dirks, 1995) levert dit een tamelijk negatief beeld op van de verspreiding van de noordse woelmuis ten oosten van het IJsselmeer. In de negentiger jaren zijn alleen langs de Friese IJsselmeer-kust, de Friese meren en in de Oude Venen noordse woelmuizen aangetroffen. Een achteruitgang van 44% ten opzichte van de periode 1946-1969, terwijl de landelijke achteruitgang tussen beide perioden 24% bedroeg (Bergers & La Haye, 1997).

Als het zo doorgaat dan is er in de volgende eeuw geen sprake meer van een duurzame populatie noordse woelmuizen ten oosten van het IJsselmeer. De populaties op Texel, in het Deltagebied en in

*het Noordhollandse en Zuidhollands-Utrechtse laagveengebied zijn dan nog de enige bestaande populaties van *Microtus oeconomus arenicola* in de wereld. Overigens is ook de situatie van de populatie in het Zuidhollands-Utrechtse laagveengebied penibel. Maatregelen op korte termijn zijn dringend gewenst.*

De noordse woelmuis is helaas uitgestorven in Noordwest-Overijssel. Het lijkt uitgesloten dat hij uit zichzelf terug kan komen. Alleen herintroductie biedt uitkomst. Foto Rollin Verlinde

Tijdens hun veldwerk was La Haye en Haan opgevallen, dat er terreinen in Noordwest-Overijssel waren die ogenschijnlijk voldeden aan de habitateisen van de noordse woelmuis, maar waar de soort niet voorkwam. Het waren terreinen die regelmatig plas-dras stonden en waar de belangrijke concurrenten van de noordse woelmuis (de aard- en de veldmuis) ontbraken. Zij vermoedden dat er in het verleden een situatie is geweest waarin de leefomstandigheden voor de noordse woelmuis tijdelijk ongunstig waren. Omdat de populatie in Noordwest-Overijssel waarschijnlijk nooit echt groot is geweest, kon zij deze ongunstige periode niet overbrug-

Noordse woelmuis Foto Rollin Verlinde

gen en stierf uit. Door het ontbreken van populaties in de directe omgeving (de dichtstbijzijnde leeft momenteel langs het Heegermeer, op 28 km van de Weerribben) was herkolonisatie niet mogelijk. Het terugkrijgen van de noordse woelmuis in Noordwest-Overijssel lijkt dus op te lossen door ervoor te zorgen dat de soort de afstand wél kan overbruggen en zich een netwerk van populaties vormt. Bij het tijdelijk uitsterven van een populatie in een gebied, kan dit gebied dan makkelijk geherkoloniseerd worden door individuen uit een van de omliggende populaties.

Netwerk

Zorg voor een netwerk van geschikte leefgebieden dat in verbinding staat met het huidige verspreidingsgebied (Friese merengebied) en er ontstaat vanzelf weer een duurzame populatie ten oosten van het IJsselmeer. Het klinkt simpel, maar blijkbaar is het dat niet. In het in 1990 uitgekomen Natuurbeleidsplan van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij wordt de noordse woelmuis al genoemd als een soort waarvoor een extra inspanning geleverd moet worden om hem voor Nederland te behouden. Tevens wordt in dat Natuurbeleidsplan het creëren van een netwerk van natuurgebieden (de Ecologische Hoofdstructuur - EHS) gepropageerd.

Van beide komt weinig terecht. Tot nu toe is er alleen gebakkeleid tussen rijk- en provinciale overheden wie nu wat moet doen, terwijl ondertussen delen van de toekomstige EHS al voor andere doeleinden dan natuur gebruikt worden omdat de precieze grenzen nog niet vastliggen. Het ziet er niet naar uit dat een netwerk van leefgebieden voor noordse woelmuizen er binnen afzienbare tijd komt. En als dat wel zo zou zijn, is het nog maar de vraag hoe lang het duurt voordat noordse woelmuizen vanuit het Friese merengebied de Weerribben en de Wieden bereikt hebben. Is een beheerder, of is het publiek, bereid

zo lang te wachten? En hoe zeker kan een beheerder van een toekomstig noordse woelmuisgebied ervan zijn dat hij het gebied noordse woelmuisvriendelijk beheert?

De conclusie van La Haye en Haan (1998) dat de noordse woelmuis uit Noordwest-Overijssel verdwenen is door een tijdelijke catastrofe in het verleden is slechts een hypothese. Misschien voldoen de ogenschijnlijk geschikte gebieden niet op aspecten die voor het menselijke oog niet zichtbaar zijn. Al de kennis over de habitateisen van noordse woelmuizen is tenslotte afkomstig van beschrijvend onderzoek. Er zijn geen experimenten gedaan. Waarom zetten we niet wat noordse woelmuizen in die ogenschijnlijk geschikte gebieden in Noordwest-Overijssel uit en kijken hoe het ze bevalt, net zoals al met bevers is gedaan en straks met otters gedaan zal worden? De noordse woelmuizen dienen dan zelf als indicator voor de kwaliteit van het gebied.

Doen!

In een land waar de ruimte schaars is en waar, naast het kweken van consumptiegoederen, ook het kweken van natuur (ook wel natuurontwikkeling genoemd) al gemeengoed is, moet het kunstmatig in stand houden van bedreigde soorten (bijvoorbeeld door het herintroduceren in de oorspronkelijke leefgebieden) toch niet al te veel weerstand opleveren. Nederland is een park en een park moet onderhouden worden. Het is een utopie te denken dat het creëren van de juiste omstandigheden voldoende is om een zoogdiersoort op korte termijn terug te krijgen.

Literatuur

- Bergers, P.J.M. & M. La Haye, 1997. Noordse woelmuis sterker bedreigd dan gedacht. Soortbeschermingsplan op maat nodig. Zoogdier 8(1):3-6.
- Bode, A.D. e.a. (red.), 1999. De zoogdieren van Overijssel. Waanders Uitgevers, Zwolle.
- La Haye, M. & A. Haan, 1998. Het voorkomen van kleine zoogdieren in Noordwest-Overijssel en hun relaties met vegetatie en beheer. VZZ-Mededeling 43.
- Martens, V., 1995. De noordse woelmuis, de waterspitsmuis en de dwergmuis in moerasgebieden in Friesland. VZZ-mededeling 25.
- Mulder, J.L. & P.H.A.M. Dirks, 1995. Verspreiding van kleine zoogdieren in Friesland aan de hand van braakbalonderzoek. VZZ-mededeling 26.